

Душан Миљојковић

КОМАНДА КРУШЕВАЧКОГ
ВОЈНОГ ПОДРУЧЈА

На територији ратиог округа анрила месеца 1944. године слободну територију бране две јужноморавске бригаде 2. и 3. као и два партизанска одреда Расински (Крушевачки) и Јастребачки ослоњени на планину Јастребац. Ускоро Врховни штаб наређује да бригаде носе бројеве по националном саставу. Како је Србија у Босни имала три своје пролетерске бригаде: Прву, Другу и Трећу, то су остале бригаде у Србији добиле нове називе: Друга је постала Четврта а Трећа Пета српска бригада.

Месец дана раније, Немци су били потучени у Ломничкој борби 13. априла 1944. године скоро у једном даху. Кесеровић се тих дана налазио на Гочу и Жељину помажући Немце у спречавању продора Ударне групе дивизија из Босне и Црне Горе у јужну Србију. Његова Расинска четничка бригада налазила се на коси изнад Горњег Степоша, са намером да спречи продор две партизанске бригаде у Жупу. Посматрала је са косе борбе у Ломници, слушала паљбу митраљеза и пушака а да ни прстом није макла да нападне Немце.

Седмог маја 1944. године 4. и 5. српска бригада са Расинским и Топличким НОП одредом, дошли су у потпланинско село Рлицу. У кући Момира Петровића, председника Среског НОО за срез расински одсео је Штаб јужноморавске оперативне зоне, чији је командант Риста Антуновић а начелник Драгослав Петровић Горски.

Четничка Врховна команда је наредила потпуковнику Кесеровићу да покрене два своја корпуса и разбије партизанске снаге јужне Србије у Рлици. Кесеровић се приближио преко Беласице и Здравинџа Рлици 8. маја 1944. године. Пета српска бригада под командом Пана Ђукића Лимара држала је положаје према Здравинџу и Беласици, 4. српска према Малој Реци и Рибарској Бањи, а Расински одред је бранио положаје у

Срндаљском борјаку према Крушинцу и Зебици и њиме је командовао Димитрије Писковић Трнавац. У борбама на свим положајима четници су иотучени и одбачени. Погинуло је 30 четника.

Кесеровић је прегруписао своје снаге те је поново ударио са правца Здравина са јаким снагама. Тог 9. маја овај напад је одбијен. Обе бригаде са Одредом су се сада нашле у окружењу. Остао је само слободан пролаз за Јастребац. Унућен је један батаљон према Змајевцу, стигао је десет минута пре четника, те је тако пролаз ка дубини Јастрепца био одбрањен. Партизанске снаге нису више у потпуном окружењу сконцентрисане на просторији једног малог села. И овај напад 9. маја је одбијен. У жестоким борбама тог дана рањено је више бораца, четници су одбачени само неколико километара уназад.

Месни НОО је сакупио осам воловских кола за превоз рањеника у Топлицу. На пола пута су их сачекали Топличани и вратили натраг јер су Немци стигли у Речицу тенковима са правца Прокупља. Колона кола са рањеницима смештена је на скровитом месту. Ту је организована привремена болница. Коначно 10. маја четнички корпус је био одбачен са Јастрепца и из потпланинских села.

Слободна територија Расине је одбрањена, две бригаде су кренуле ка југу на нове задатке, а Расински НОП одред је стигао 12. маја у село Буци и Ломницу, потом у Сеземчу где је остао 13. и 14. маја, 15. маја стигао у Равниште на Јастрепцу изнад Ломнице.

У Равништу је 16. маја 1944. године, одржана последња Одредска конференција. Командант Главног штаба НОВ и ПО Србије Петар Стамболић је прочитао наредбу: "Расински партизански одред се преформира у 16. расинску бригаду."

Пре тога Озренски одред преформиран је у 9. озренску бригаду, Нишки одред у 14. нишку бригаду. Све су преименоване на простору Расине. Овом наредбом формирају се војно-позадински органи: Команда крушевачког војног подручја са седиштем у Рлици, команда места за Расину у селу Буци, команда места за Мораву у селу Кулини. Издвојен је командни кадар из састава одреда за наведене команде.

Састав штаба Команде подручја

За команданта је постављен Реља Стојковић из Каоника, јер је био веома популаран у целој Рибарској реци.

Реља Стојковић, командант
Буда из Лознаца, заменик команданта
Влада Бајчевић, комесар
Срба Андрејевић Столе, члан штаба, иначе секретар
ОК КПЈ
Раде Бошковић Моравац,
Јова Цураковић Раја, командант "аеродрома" у
изградњи
Радомир Ракић, мобилизациони официр

Одлучено је да команда "аеродрома" има своју чету, а Подручје Самостални батаљон. За команданта Самосталног батаљона постављен је Ратомир Јокић Лола.

Комисија у саставу Срба Андрејевић Столе, Радомир Тодоровић Тоша, Миливоје Стефановић Долински и Момир Пертовић, прегледали су све просторије кућа у Рлици и одлучила да се органи Команде подручја распореде:

Штаб Команде подручја смештен је у куће Жике Петровића а пратеће службе у кућама Момира и Нестора Петровића.

Самостални батаљон је смештен у сеоској шупи на коси. То је зграда од 24 метра дужине, у једном одељењу, власништво целог села. Штаб Самосталног батаљона и мобилни центар су смештени недалеко од шупе у кућама породица Мијајловића.

Техника Окружног комитета КПЈ премештена је из Соколовице изнад Равништа у Рлицу у кућу Анче Јовановић.

Седиште Окружног комитета СКОЈ-а и скојевска школа у кућама Живорада, Јанка и Обрена Петровића.

Болница са рањеницима смештена је у кући Воје Милосављевића.

Читаву недељу дана врило је у Рлици као у кошници. Установе Команде подручја су узеле замах у раду. Формирана је радна екипа, чије су занатске радионице смештене у засеоку Петровића.

Гостинске собе су иреуређене за спаваонице, мање собе у канцеларије, подруми у магацине.

Породични живот Рличана се утопио у живот добро организованог ратног логора. Њихово даље живљење уклопило се у потребе војне службе.

Задаци подручја

Команда крушевачког ратног округа покривала је све срезове бившег округа сем ражањског, а придодат јој је срез моравски (Алексинац). То је учинио Десимир Јововић Чича, кад је са дужности комесара Расинског НОП одреда прешао у Ниш за секретара Окружног комитета округа нишког. Лакше је из Ниша остваривати везу са Ражњем, јер је и он на десној обали Јужне Мораве, обратно, лакше је Крушевцу да остварује везу са срезом Моравским јер се налази испод Јастрепца са леве стране Ј. Мораве.

Курирске, мобилизацијске и обавештајне везе одржаване су на линији Главни штаб - Команда подручја - Команда места Кулина- Команда места Буци Општински и месни органи власти. Подручје је обезбеђивало намирнице за тако велики број бораца у Рлици: болница, Самостални батаљон, Скојевска школа, радни батаљон, и радионице.

Команда иодручја је вршила позадинску војну власт, прикупљала је податке о кретању непријатеља, разбијала субверзивну делатност непријатеља, ислеђивала политичке и војне кривице у позадини, прихватала нове борце који су на добровољној основи на зборовима и конференцијама приступили у НОВ, прихватала савезничку помоћ авио-транспортима на "аеродрому" у Великом Крушинцу, складирали је и слала бригадама наоружање и обучене нове борце, организовала је смештај и лечење рањеника, вршила војне вежбе и војну обуку нових бораца, организовала војне курсеве за руковање новим оружјем.

Војна мисија савезника

У 'Гопличко војно подручје стигла је савезничка војна мисија. Тамо се већ неколико недеља добија оружје и одећа, санитарски материјал. У Рлицу је стигао Недељко Караичић Милисав, раније секретар ОК КПЈ Крушевац, сада је члан Главног штаба НОВ и ПО Србије и организациони секретар Покрајинског комитета КПЈ. Упутио је Рашу Лепенца, кандидата за ОК КПЈ, у Топлицу са групиом бораца да преузме савезничку војну мисију.

У Рлици је штаб Подручја свечано дочекао три савезничка официра: шеф је био Енглеz Армстронг, преводилац и војни саветник Канађанин Бејли, а шифрант подофицир такође Енглеz. Раша Лененац је позвао Јову Ђорђевића, бораца из Крушевца, чија је мајка рођена Францускиња, дошла у Крушевац после првог светског рата са мужем Крушевљанином који се школовао у Француској. Сва њена деца су боље говорила француски него српскохрватски. Сада се са Кнађанином могло споразумевати.

Војна мисија је смештена у селу Зебици, јер је ту постојала једна динамо машина на воденици поточари. Струја је тако добијена за радио везе са савезницима. Одабрана је најбоља кућа у селу, обезбеђен смештај, посебна куварица, кухиња и грпезарија. Намирнице су набављане по избору савезничких официра, кувало се по њиховој жељи и рецептима. У томе се добро се сналазила Олга Цветковић, борац из Бивоља. Раша Лепенац је становао у суседној згради истог домаћина.

Јова Цураковић, командант "аеродрома" је редовно долазио у Зебицу и од шефа мисије добијао наређења који облик, слово, број, предмет, да означава ватра наредне вечери, коју ће из ваздуха да виде савезнички авиони. Биће унапред обавештени о шифри-ознакама да товар, намењен партизанима, не изруче на погрешном месту.

Транспорт оружја у Великом Крушинцу

Радне бригаде, радни батаљони и грађани села Велико Крушинце су данима скидали међе између њива и ливада испод села. Огромна равница у широкој долини са ниским околним брежуљцима била је готова, нивелисана земља, заравната, тако

да су лаки авиони могли и да слећу. Све је било готово до првог јуна.

Ноћу 4/5. јуна један савезнички авион је надлетао "аеродром" у Великом Крушинцу. Кружио је неколико пута, даво светлосне сигнале. Савезнички официри су одржавали радио везу са њим и сигнализирали поље испод себе јаким батеријским лампама. Извиднички авион је пронашао "аеродром" убележио га је у летачким картама и одлетео.

Јова Цураковић је сада сваког дана у четири сата по подне долазио у Зебицу и очекивао од шефа војне мисије наређења. Петог јуна су му саопштили да ће око поноћи добити први транспорт оружја. Радна група је на "аеродрому" припремила све што је захтевала мисија. У суседним селима чекало је спремно стотину волујских запрега за превоз оружја из Крушинца у Рлицу. Ноћу 5/6. јуна стигле су у близину "аеродрома" све запреге, сви борци самосталног батаљона, пратеће чете Подручја, скојевци омладинске школе. Чекало се ван равнице да неко буре са падобраном у ноћи не падне неком на главу. Тек када је последњи падобран избачен, јављено је да сви крену, трагају за падобранима и довлаче бурад на заказано место. Једно буре је пало на каменити брежуљак, разбило се, било је у њему оружје и нешто муниције која се запалила и настало чудновато штектањс. Шеф мисије каже да се буре запалило и да се не обраћа пажња на њега већ да се што пре покупе сва бурад, товари и возе за Рлицу.

Још је у сећању бораца како су ноћу авиони летли у круг изнад њихових глава. На крилима светлуца црвено и зелено светло па се лако препознају. Шест авиона круже и наизменично избацују бурад са оружјем. Туп ударац у ваздуху при отварању падобрана. Снажне руке дохватају бурад, девојке пакују падобране, борци отварају бурад, ваде оружје и товари на кола. Колона натоварених кола креће ка Малој Рлици. Потом стрмином под великим нагибом крећу у Рлицу. Чим истоваре враћају кола у своје село са наређењем да стоку добро хране, да сваке вечери буде спремна да пође за нову бурад.

У првом транспорту добијено је аутоматско оружје. "Пикавци" машинке на расклапање у два дела, пушкомитраљези и 800 пари веша.

Читаву недељу дана економат је сређивао оружје у магацине, издавао по налозима појединим јединицама. Највећи

део задржавао је мобилни одсек у Рлици. Како која група бораца добровољаца стигне, одмах прима веш и оружје, разврстава се у привремене јединице, почиње војна обука, те после недељу дана по неколико стотина бораца одједном креће у новоформиране бригае: 9., 14., 16., 17., формиране у непосредној околини.

Следећи транспорт је стигао 12. јуна. Двадесет авиона је изручило огромну количину оружја. У магацинима нема места иако новодошли борци одмах добијају оружје те празне магацине. После два дана, 14. јуна четири авиона су избацила бурад у којима су се налазиле енглеске блузе, панталоне, кошуље, чарапе и цокуле. Било је толико одеће да је штаб Подручја могао да обуче одједном две нове бригае.

После десет дана, 24. јуна, десет авиона избацило је велику количину хране и санитетског материјала. Штаб Подручја је интервенисао. Није потребна храна већ оружје. На то је 28. јуна одговорено да је на територију Топлице осам авиона избацило велику количину оружја.

Једном, када је избачена храна настао је мали неспоразум. Мисија је захтевала да се свако буре донесе пред њих и покаже. Тражили су буре црвене боје. Питали су пилоте шта се догодило. Одговорили су да ће оно бити бачено на крају. У том бурету налазила се храна за савезничке официре. У њему су се налазиле разне ђаконије, сваковрсна храна, од полуприпремљене до слаткиша, шећера и чоколаде. Болница у то време није имала шећера за чај, па је куварица раздуживала већи утрошак шећера пред савезницима. Вишак је слала болници. Неколико несмајника из Малог Головода, љути на савезнике што не дају шећер и болници, договоре се па црвено буре отворе, изваде један џак мислећи да је шећер, а биле су само чоколаде. Настала је потеря, трагање за "крадљивцима" Ратомир Јокић Лола је знао да су то могли да ураде само његови "несмајници" из Прњавора. Покупио их је, признали су, предали џак, али не сву количину јер су део џака већ предали болници. Официри су били задовољни добијеним остатком, али су тражили обавештење како су кажњени "крадљивци". Ратомир Јокић је ове одмах упутио у 16.

српску бригаду, а испитивање је настављено без успеха. Савезници више никада нису остали без својих ђаконија.

Магацини се пуне оружјем, сгижу информације да непријатељ спрема офанзиву на Јастребац и све снаге које се налазе на њему. Штаб команде подручја одлучује да изради тајна склоништа у планини изнад Рлице. И само село се налази дубоко завучено у Јастребац. Велике бачве, заплењене раније у Пол^ацима, одвежене су на Јастребац. Стручњаци су пронашли велике увале искорућених букава. Борци, одабрани за израду земуница - магацина, ископају велику рупу, убаце бачву, затрпају је добро. На прилазном делу донесу оружје и затворе бачву. ГТотом све прекрију земљом, површину прекрију зеленилом и коровом тако да се не види да је било шта рађено на том месту. Оружје је вожено колима до Бучја, затим кривудавим шумским путељцима, и ту истоварано. Борци који су уместо власника запреге, водили краве, врате назад празна кола власнику. Одатле је оружје преношено на рукама до нових земуница.

Око Бучја је постављено јако обезбеђење. Забрањен је приступ свим лицима, забрањено је чување стоке. У недостатку бачава, ископана је земуница, обложена гредама, постављена таваница од греда, ирекривена земљом и растињем, на улазном делу напуњена оружјем, све затворено и затрпано. По сећању команданта Самосталног батаљона, који је имао увида у скривање оружја, било је 25 земуница у Бучју, ван ових малих у подрумима Рлице.

Све бригаде су биле препуне оружјем и муницијом, пушкомитраљезима, бацачима и специјалним бацачима "Џонбулом".

Самостални батаљон команде подручја

Команда Крушевачког војног иодручја, поред чета за обезбеђење "Аеродрома", болнице савезничке војне мисије, имала је и батаљон као борбену јединицу за одбрану слободне територије Расине. Командант батаљона био је Ратомир Јокић Лола, комесар Славко Анђелковић а командир треће чете Славко Ђуровић.

Док су прве две чете биле у сталним акцијама, обиласку терена дуж Расине и самог предграђа Крушевца, дотле је један вод Треће чете био задужен за опслуживање

"Аеродрома". Били су дужни да обезбеде довољан број запрежних возила за превоз материјала од Великог Крушинца до Рлице, да прихватају и сакупљају падобране са бурадима, да припремају материјал за паљење ватри у облику слова по договореној шифри.

Самостални батаљон је обезбеђивао слободну територију Расине, јер су се српске бригаде у саставу дивизија кретале по целој слободној територији јужне Србије. Овом батаљону су пружале помоћ две команде места, у селу Кулина за срез моравски (Алексинац) и селу Буци за срез расински. Командант Команде места Кулине био је Миливоје Стефановић Долински, касније после VII непријатељске офанзиве, нови командант Команде војног подручја.

Позадински политички радници су стално обилазили села, одржавали конференције и зборове, позивали добровољце да пођу у Команду подручја. За неколико недеља у Рлици и околним селима врло је као у ратном логору. Масу нових младића бораца, мобилни официр Ракић разврставао је у водове и чете. Промућурне и веште старије младиће, који су служили војску, поставио је за десетаре, командире водова. Они су на полигону вршили војну обуку: постројавање, прилажење непријатељском положају, нишањење, бојево гађање, пружање прве помоћи рањеницима.

У транспортима оружја налазило се много пушкомитраљеза, аутомата зв. "пикавци", лаких минобацача и тешких минобацача зв. "Џон-бул". Штаб 21. српске дивизије ослободио је Италијана Менелита Нелија обавеза у 4. српској бригади. Упутио га је у Команду подручја да одржава курсеве за минобацаче. Када је прва група завршила обуку Штаб подручја је позвао савезничке офицере да присуствују смотри бојевог гађања.

Нели је постројио борце са минобацачима на платоу код Пољачког тора у Рлици. Захтевао је од сваког нишанџије да усмери свој минобацач на суиротну косу, у шљивике Бучја. Руковаоци минобацача и њихови помоћници су брзо извршили све потребне предрадње за гађање. Нели је зашао, проверио нишанске справе и обавестио штаб Подручја и војну мисију да су сви елементи постављени најбоље што је могуће. Он је потом дао знак једном борцу да обори крушку у Бучју. Овај провери своје

нишане, опали, мина експлодира испод саме крушке. Нели довикује да је то добро, али за бункере гранату греба убацити одозго. Нови задатак је добио Светозар Миљковић из Ломнице. Пошто је раније служио војску и био добар сгрелац, нанишани и опали. Граната паде у сред крошње крушке, ова се само расцветала. Сви одушевљени честитају.

Обучени борци упућени у следеће нове бригаде које се формирају у Топлици, Косаници, Добричу. 17. 18. и 19. српску бригаду. Упућена је допуна 16. српској бригади.

Формирана је нова група за руковање минобацачима, обичним, лаким и средњим. Првих дана јула 1944. године стигли су нови тешки бацачи "Џон-бул". Нели није стигао да оспособи групу за руковање овим бацачима. Они су имали преосетљиве каписле, које су ношене у посебним сандуцима, што борци нису знали. Када је после неколико дана дошло до велике борбе на Трнавачкој коси, нишанџије су пуцале у 11 немачких тенкова и борних кола. Гранате су се само лепиле за тенк али ни једна није експлодирала. Борци ће ово касније схватити и научити да рукују и њима.

Самостални батаљон је са борцима команди места води честе али кратке борбе са непријатељем који је стално и упорно настојао да загосподари долином Расине. Крајем маја Расинска четничка бригада је упала у село Текије. Самостални батаљон је напао и одбио. У борби је погинуло 4 борца а неколико рањено. После неколико дана иста бригада се убацила преко Степоша и Модрице у Дворане, Петину и Пољаце. Били су нападнути и одбачени. Повукли су се ка Гаглову а отуда сутрадан упали у Велики Шиљеговац., Самостални батаљон је поново интервенисао, напао их. Четницима су у помоћ кренули Бугари из Ђуниса. Батоаљон је са све три чете разбио четнике и гонио их ка Бугарима преко Јужне Мораве. Усред јуриша 6 младих и неуких бораца погинуло је у овој борби.

Из Крушевца су кренули љотићевци и недићевци у намери да разбију Команду подручја и спрече допремање оружја на авио полигону у В. Крушинцу. Баталјон је сачекао љотићевце на Чокотином брду, одбацио их је и гонио ка Гаглову и Крушевцу. У овој борби је погинуло три а рањено девет бораца.

Окружне изборне конференције за НООО и УСАОЈ

Још од марта 1943. године у устанничким селима Расине и Топлице формирају се месни народноослободилачки одбори (НОО) као нова власт на слободној територији. Из Одрета су издвојени истакнути борци, познати у народу, продорни на раду у масама са задатком да оснивају омладинске, народнофронтовске организације и органе народне власти. После годину дана упорног рада, у многим селима раде месни НО, одбори УСАОЈ-а (Уједињеног савеза антифашистичке омладине Југославије), месни одбори ЈНОФ-а (Јединственог народноослободилачког фронта), АФЖ (анти фашистички фронт жена).

Како су у то време општине биле мале, обухватале су 3-5 села, то је десетак општина имало још 1943. године изабране општинске народне одборе, општинске одборе УСАОЈ-а, општинске одборе, ЈНОФ-а и општинске одборе АФЖ-а. Окружни комитет КПЈ на саветовању у селу Рлици доноси одлуку да се спроведу избори за окружни НО, и окружни одборе УСАОЈ-а.

Изборна конференција за избор Среског одбора НОО одржана је у Великом Шиљеовцу. Радомир Милошевић Тоша, члан Окружног комитета КПЈ, је упорним радом успео да заврши организацију народне власти. За председника Среског одбора НОО изабран је Момир Петровић из Рлице, носилац партизанске споменице.

Почетком јуна у Рлици је одржана изборна конференција за избор Окружног народноослободилачког одбора. Присутствовало је 26 чланова, представника општинских и сеоских НОО. Изабрано је седам чланова одбора. За председника је изабран Чедомир Симић Жаревац из М. Купаца, већник АВНОЈ-а. Станимир Буљугић, члан Окружног НОО задужен је за привредну делатност. Он је после конференције организовао радионице у Рлици, смештај болнице, технике, старао се о исхрани. Да не би била оптерећена потпланинска села, народни одбори из житородних села слали су намирнице у Рлицу, Крушинце, Срдаље.

Окружна партијска конференција одржана је 20. јуна 1944. године у Рлици у кући Момира Петропића. Овој конференцији присуствовао је члан Покрајинског комитета КПЈ, командант Главног штаба НОВ и ПО Србије, Петар Стамболић. Конференцији присуствују сви чланови Окружног, и среских комитета КПЈ, сви чланови Окружног, среског и неких општинских комитета СКОЈ-а, срезова моравског, расинског, и групе руководиоца изабраних за рад у срезовима жупском, копаоничком и крушевачком.

Срба Андрејевић Столе, секретар ОК КПЈ говорио је о организацији НОО у округу, о раду партијских и омладинских организација. Петар Стамболић је наговестио да се очекује пробој УГД преко Ибра, пошто онај у марту није успео, као и да непријатељ спрема нову офанзиву у јулу месецу.

Месец дана касније, од 10. до 26. јула, VII непријатељска офанзива је протутњала преко јужне Србије, почев од Расине - Јастрепца - Топлице преко Јабланице и демаркационе линије, до Пожарања крај Биничке Мораве. Прошло је већ десет дана од продора Оперативне групе дивизије преко Ибра на Копонику, у јужну Србију, које су ступиле на тло крушевачко-западноморавске котлине. Немачки генерал Фелбер још не планира шта даље са Србијом када му је офанзива пропала, а на слободној територији јужне Србије новим замахом јача народна власт, политичке снаге народно-ослободилачког покрета продиру и организују родољубе и на територији Жупе, Копаника и крушевачког среза.

До 17. септембра 1944. године, постојале су све окружне организације НОП-а, сем омладинске организације УСаОЈ-а. Окружни комитет СКОЈ-а преко среских и општинских комитета спровео је изборе за делегате за Окружну конференцију УСаОЈ-а. Делегације су стизале на зборно место у Рибарску Бању.

У току доласка организације одржано је окружно саветовање СКОЈ-а у вили Далмација у Рибарској Бањи. Саветовању присуствују Ратко Дугоњић, секретар Централног комитета СКОЈ-а, Драги Стаменковић, члан ПК КПЈ за Србију, Спасенија Бабовић, члан ПК КПЈ. Сви су стигли авионом из Барија 11. јула на импровизовани аеродром у Косанчићу на Радану. Србија од тада има нови састав Главног штаба: Коча

Поповић, командант, Љубодраг Ђурић, заменик команданта. На саветовању су донете одлуке:

- Да се 17. септембра одржи Окружна конференција УСаОЈ-а у селу Рибару, изабере окружни одбор и делегати за I конгрес УСаОС-а (Уједињеног савез антифашистичке омладине Србије).

- да на Конгрес крене јединствена делегација омладине са терена и делегата свих бригада Друге пролетерске дивизије.

- да се изврши смотра омладинских радних бригада,

- да се на ослобођеној територији отварају основне школе. Прва школа је основана у Рлици, прва учитељица Бранка Ражњатовић. Школа је радила у кући Матеје Јовановића.

- За председника је изабран Милић Милосављевић Корчагин, нови секретар ОК СКОЈ-а. Пошто је Срђан Родић Марко досадашњи секретар погинуо је у овој офанзиви заједно са Александром Синадиновићем чланом ПК СКОЈ-а. За секретара је изабран Душан Ракић Жика из Страгара, срез трстенички.

На великој свечаности у кругу парка Рибарске Бање одржан је митинг на коме су говорили истакнути руководиоци Србије.

Првоборцима крушевачког округа, свечано су уручене споменице 1941. године.

Истог дана у селу Буци формирана је 6. српска бригада. 4. пролетерска црногорска бригада дала јој је сав командни кадар, команда подручја јој је упутила 550 младих бораца а из Жупе је стигло 200 бораца - читав батаљон.

Сутрадан, после ослобођења Крушевца, у град силазе сви органи народне власти, Партије СКОЈ-а и војнопозадински органи Команде подручја. Команда подручја смештена је у згради Дома трговачке омладине,

Команда места у згради Берзе рада сада Завод за запошљавање, Окружни комитет КГТЈ у Обилићевој улици у згради Паскаљевића, Окружни комитет СКОЈ-а у згради Сенише Стефановића, Мобилни одсек смештен је у бившем Војном округу (сада школа "Јован Поповић"), у касарни су смештена два допунска батаљона, у касарнама у Обилићеву је смештен радни батаљон, Окружни народно-ослободилачки одбор је смештен у згради Начелства, Градски НОО у старој општини, Срески НОО Среса крушевачког у згради домаћичке школе, Срески НОО среза расинског у Шумској секцији. За лечење рањеника додељен је хотел "Европа".

Напомена: *Скраћена верзија Монографије Команде крушевачког војног подручја, Д. Миљојковића. Историјски архив Крушевац*

Команда крушевачког војног подручја

Реља Стојковић

први командант

Пане Ђукић Лимар

командант од ослоб. Крушевца

Влада Бајчевић, комесар подручја

Рапортира Радовану Петровићу члану ГШ НОВ Србије

**ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ ВАЛАСТИ ОД МЕСНИХ
ДО КОРУЖНОГ НОО (завршена је јуна 1944. године)**

Чеда Симић - Жаревац
Први председник Округног НОО
Погинуо 09.1944. у селу Буци

Нестор Петровић, Рлица
Председник Среског НОО
носилац партизанске споменице 1941

Милета Марковић, Степош
Председник Општинског НОО
Убијен из заседе 1945. године

Драгутин Стеванчевић - Драги
Председник Општинског НОО
Ломнице
пог. у одбрани збегу 08.1944. године

ОКРУЖНИ КОМИТЕТ КПЈ У ОСЛОБОЂЕНОМ КРУШЕВЦУ

Боса Цветић

Секретар ОК КПЈ од ослобођења

Срба Андрејевић, Столе

Секретар ОК КПЈ до ослобођења

Влада Бајчевић

Орг. секретар ОК КПЈ

Слободан Глигоријевић - Ајга

Члан ОК КПЈ, рук. АГИТ-ПРОП-а

ОКРУЖНИ КОМИТЕТ СКОЈ-а У ОСЛОБОЂЕНОМ КРУШЕВЦУ

**Милић Милосављевић
Корчагин**
Секретар

Душан Ракић- Жика
Орг. секретар

**Душан Миљојковић
Дуле**
Руководилац АГИТ-ПРОП-а

**Момчило Ракић
Љубиша**
Члан ОК СКОЈ-а

Јанко Милојевић Бема

комесар одреда
потом организатор народне власти

Трифун Николић Павле

комесар команде места
у ослобођеном Крушевцу

Ђорђе Матић Кекеран

члан ОК КПЈ у НОР-у
Први председник НОО у Крушевцу

Јован Цураковић Раја

командант аеродрома
потом командант команде месга

Окружна изборна конференција УСАОЈ-а у селу Рибаре

**Лимар, Драгиша Гајић, Смиљко, Стева Петровић
и Јован Драгојловић на задатку**